

פרק יט נושא ראשון. פסוקים א-ט.

הנושא: חיפוש שם לנושא בעזרת התלמידים.

מחנך: בסוף הפרק הקודם למדנו כי חזקיהו ציוה שלא להתווכח עם היהודי המומר. הוא הכיר אותו ואת חוצפתו, והבין כי בדברים לא ישנה את דעתו, והויכוח ישפיע לרעה על העם. על כן החליט חזקיהו כי יש לקצר איתו ככל האפשר. וכן היה, כי לא הוסיף עוד רבשקה לדבר. נראה מה מתרחש מעתה.

תלמיד: אבל גדול והתפרצות של יאוש בעם.

מחנך: התהלכה של השרים וזקני הכהנים הלבושים שקים ברחובות ירושלים בדרך אל ישעיה לא היתה כתוצאה של יאוש. זאת אפשר לראות מן הדברים שחזקיהו שולח אל ישעיה. שימו לב, מה הוא אומר?

תלמיד אחד: הוא מקונן על הצרה, על התוכחה, הויכוחים הקשים, וביזוי שם ה'.

תלמיד שני: אבל הוא מדבר גם על לידה. איזו לידה? צריך היה לדבר על מוות!

מחנך: כן, חזקיהו מדבר על לידה, לידת העם מחדש. בארבע עשרה השנים שעברו עד אז מיום שקיבל את המלוכה נעשה הרבה לשינוי רוח העם. היה יסוד לתקוה שלאחר כל הפעולות האלה, ולאחר שחרבה ממלכת שומרון, ישוב העם לה' בכל לבו. בידי חזקיהו היתה אפילו הבטחה מישעיה כי מלך אשור ינגף ליד שערי ירושלים, כדי שיהיה ברור לכל כי מפלתו באה בגלל קדושת העיר. חזקיהו ידע שהיסורים העוברים על ירושלים דומים ליסורי הלידה של אשה העומדת ללדת. אולם הנה נתגלה שאין לעם כוח להמתין. הנה יצא מתוכם מומר המחורף שם שמים מול בית המקדש והעם נבהל מדבריו, ולא רק פשוטי העם אלא גם גדוליו וחשוביו, אף עליהם נפלה אימתה ופחד. מחשבות שבנא ופעולתו בצורת מכתב הכניעה ששלח למלך אשור, אפשר שהיו ידועות לחזקיהו. בלי ספק גם התקיים ויכוח על נושא זה ביניהם.

תלמיד: אם כן, למה קרע חזקיהו את בגדיו, למה התכסה בשק? האם גם לו חסרה אמונה וסבלנות?

מחנך: לא מתוך יאוש עשה כן, אלא כאחת מדרכי התשובה. זוהי דרגה עליונה מאד של הבעת צער על הגורמים שהביאו למצב הרע, צער על החטא המביא לפורענויות. אנו איננו נוהגים ככה, משום שאנו חוששים שזה ידכא אותנו ויביא נזק יותר מתועלת. וכן היא ההלכה, שמי ששומע דברי חירוף וגידוף חייב לקרוע את בגדיו (גם מזה אנו נזהרים, שלא נישבר).

ראו נא מה בעצם מבקש חזקיה מישעיה.

תלמיד: שיתפלל בעד השארית.

מחנך: כן, בעצם הישועה, שבוא תבוא, אין הוא מטיל ספק. הוא אך מבקש שישעיה יתפלל שהישועה תבוא יותר מהר. נעיין יפה בדברי התשובה של ישעיה, כי הם מהדברים החזקים ביותר שהשמיעו הנביאים בשם ה' ביחס למלכים כובשים המתגברים על העולם. שני חלקים לדבריו. חלק מהם כתוב בפרק הבא (יט כ-לד). ראו מה הוא משיב עתה.

תלמיד: הוא מבקש פשוט שלא לשים לב לכל העניין. רבשקה אינו אלא משרת מחוצף של מלך אשור. דבריו דברי הבל הם ואינם יכולים לחלל את שם ה' הגדול.

מחנך: הוא גם חוזר על ההבטחה כי מלך אשור יפול לא בכוחו של עם ישראל, כי אין לו עתה כוח כזה, אלא בידי שמים.

תלמיד: למה המחנך אומר "כי אין לו עתה כוח כזה". אילו היה לו כוח היה אחרת?

מחנך: ישנם זמנים שהישועה באה בעזרת הצבא והכוח שה' נותן לישראל. לדוד המלך היה צבא מובחר, וכפי הנראה גם ליהושע, ולכל שופטי ישראל שנלחמו באויביהם היה גם כוח. צבא גדול היה לכל מלכי יהודה הצדיקים, כמתואר בספר דברי הימים. ישועת ה' לישראל באה באמצעות הכח הטבעי שניתן להם משמים. אבל עתה בעת מצור ירושלים בימי חזקיה לא היה כוח צבאי לישראל. עתה הובטח כי הישועה תבוא ללא השתתפות בני אדם. וכן היה.

אם כן, בבקשה תנו שם לנושא של מה שלמדנו היום.

תלמיד אחד: המלך והשרים נבהלים והנביא שקט ובוטח.

תלמיד שני: תהלוכות האבל בחוצות ירושלים.

תלמיד שלישי: שלושת הנושאים מתאימים. אני אציע נושא רביעי, לא להתרגש מגידופי רשעים. גם בזמן שהם נראים כנכונים, כמו שנראו דברי רבשקה.

נושא שני. פסוקים י-לד.

הנושא: נאום נצחי של רשעים מצליחים ותשובה נצחית להם.

מחנך: כל הכתוב בנביאים הוראה לדורות הוא. בנבואה בחרו הנביאים פרטים מעטים מהמון המעשים שאירעו, כדי שיהיו לדוגמה למקרים דומים בעתיד. בפסוקים י-יג יש נאום קצר שמלך אשור שלח על ידי שלוחיו לומר לפני המלך חזקיהו. נאום זה הוא דוגמה לנאומי כל המצליחים במלחמות ובכיבושים, הסבורים כי לעולם יעמדו בכוחם ובגבורתם.

תלמיד: הפעם לא שלח את רבשקה.

מחנך: יתכן שאפילו הרגו על שלא הצליח להשפיע. הוא היה בטוח כי המומר הזה ישפיע מהר על בני עמו, על כן נתן לו תואר כבוד של שר צבא, ושלחו עם שרים רבים לירושלים. כאשר לא הצליח בודאי חרה אפו בו. כך סופם של משומדים מסוג זה. נשוב לעניננו. האם קראתם או שמעתם נאום כזה שנשאו כדוגמתו עריצים משתלטים בדורות הבאים?

תלמיד: גם היטלר ימח שמו דיבר בצורה כזו. הוא אמר כי יתגבר על כל העולם וכי שלטונו ימשך לפחות אלף שנה.

מחנך: נכון מאד. נזדמן לי פעם ללמד פרק זה בזמן שראש ממשלת רוסיה כרושצוב דיבר דברים דומים במושב האו"ם. השווינו את דבריו לדברי מלך אשור. הם היו כהעתק ממש.

תלמיד: למה אינם לומדים מן הנסיון?

מחנך: כן, הנסיון ההיסטורי מלמד מעט מאד לעריצים מסוג זה. אבל אולי אני מפריז. אילולא הנסיון ההיסטורי, בודאי היה המצב גרוע הרבה יותר.

עתה נתבונן בקיצור מה היה תוכן תפילת חזקיה?

תלמיד אחד: פשוט מאד. אמנם נכון כי הכוח שולט בעולם, אבל על עם ישראל שולט ה'.

תלמיד שני: הוא אינו אומר כן. הוא רק מתפלל שכך יהיה, שה' יראה שהוא שולט על ישראל.

תלמיד שלישי: עובדי האלילים האמינו כי לכל עם אל שלו. חזקיה מכריז שה' הוא האלקים לבדו לכל ממלכות הארץ.

תלמיד רביעי: אינני מבין מה פירוש "הטה ה' אזנך ושמע" (פסוק טז), האם צריכים להתפלל שה' ישמע, האם איננו שומע תמיד?

מחנך: אתחיל בתשובה לשאלה האחרונה. לא תמיד ה' רוצה לראות ולהקשיב ולטפל בכל הדברים הפעוטים הטפשיים הנעשים והנאמרים בעולם. משל, כביכול, לאדם הסוגר את החלון שלא ישמע את הרעש. הוא יכול לשמוע, אבל איננו רוצה. פעמים רבות ה' משאיר את העולם למהלך הטבעי, מאחר שאין לו זכות להנהיג שלמעלה מן הטבע.

חזקיה מתפלל שהפעם הזאת לא יעברו דברי הרשע, כדברי רשעים אחרים, ללא עונש מיידי, כי דבר זה נחוץ לטובת העולם כולו. אם ימשיכו האשורים לנצח, עלולים בני האדם להתחיל להאמין שהאמת איתם. הצלת ישראל מידם תהיה אות ומופת לכל העולם כולו, כי אלקי ישראל הוא אדון העולם.

נראה מה היא תשובת ה' על ידי ישעיה.

תלמיד אחד: ראשית כל ה' מודיע לו כי שמע מה שהתפלל ואל יחשוב כי הסתיר פניו ממנו.

תלמיד שני: הוא מצוה לו כי ישראל יבזזו וילעגו לאשורים.

מחנך: נא להסביר מה זה בזז ומה זה לעג?

תלמיד: זה אותו דבר, זה כפל העניין במילים שונות.

מחנך: אני אינני אוהב לשמוע הסברים כאלו, אף כי יש מפרשים ככה כדי להקל את הבנת הספר. אני מוצא תמיד שיש חידוש בכל מילה, אין אפילו אות אחת מיותרת.

תלמיד: אולי על פי דרש.

מחנך: לא, על פי פשט דוקא. והמקום הזה הוא לדוגמה, בזז ולעג הם שני דברים שונים בהחלט. בזז הוא שם להרגשה שבלב. הלעג הוא בפה. יש אדם שבזז בליבו אבל אינו מעיז ללעוג בפיו, כי הוא מפחד או הוא מחוסר עוז. יש לועג בפה ומעמיד פנים כאילו אינו מפחד, אבל בלבו הוא מלא פחד. ישעיה מבקש להודיע כי ישראל גם בזים בלבם וגם לועגים בפיהם לדברי מלך אשור. עתה ראו באיזה שם נקרא כאן עם ישראל?

תלמיד: בתולת בת ציון.

מחנך: כן, מלך אשור וגם רבים מאד מבני ישראל סבורים היו כי כבר נזדקנו ישראל ועבר זמנם ועוד מעט יתבטלו כשאר העמים. ה' מודיע שעם ישראל עודנו כמו בתולה, אשה צעירה, שרק עתה מתחילה בחיים, וכל עתידה לפנייה.

תלמיד: הקטע דלהלן "אחריך ראש הניעה", זהו בודאי כפל לשון במילים שונות. הלא זה אותו דבר כמו "בזה לך".

מחנך: לא. הנעת ראש אחרי איש פירושה הבעת צער על טעותו ושפלותו. בת ציון מכריזה שהיא לא רק לועגת, אלא גם מצטערת על שהאשורים משלים את עצמם בכזב.

תלמיד: ומה זה "בת ירושלים", לא כפל לשון ל"בתולת בת ציון"?

מחנך: עיין נא בתרגום יונתן ותראה שהוא תרגם את שני הניבים באופן שונה. בתולת בת ציון תרגם "כנישתא דציון", בת ירושלים תרגם "עמא דירושלם". אבל גם בלי פירוש זה, אין הדבר קשור לבעיה הכללית של כפל לשון במילים שונות, הנזכרת במפרשים.

כאן נאמר על לעג והנעת ראש, וצריך היה להזכיר מי עושה כן. בשני המקרים קרא לירושלים בשם של אשה צעירה, ולא כמחשבת האשורים שכבר הגיע קיצם. קרא להם פעם בשם "בתולה" ופעם בשם "אשה", שניהם תארי כבוד נפרדים, הבתולה כל עתידה לפנייה, האשה היא גם בעלת נסיון חיים.

נמשיך הלאה. האשורים פנו לישראל בלשון שאלה, היינו לומר שזה דבר פשוט שישראל לא צודקים. גם הנביא עונה לו בתמהון, כיצד הוא יכול להעלות על הדעת שהוא צודק. מה הוא שואל אותו?

תלמיד: את מי חרפת? האם אתה יודע מה אתה עושה?

מחנך: אמרנו לפני כן, שמפלת האשורים צריכה היתה ללמד לקח לעמים דומים מה הסוף המצפה להם. בימינו ארוכה הרשימה של העמים האלה. האם הנסיון ההיסטורי הזה התחיל רק בתקופה ההיא? ראו מה כתוב בספר.

תלמיד: הנביא אומר: "הלא שמעת למרחוק, אותה עשיתי" וגו' (פסוק כה). גם אז כבר היה נסיון רב מן העבר על כשלון עמים גאים שסבורים היו כי לעולם יתקיימו.

מחנך: פסוק כו מלא לכאורה כפל לשון במילים שונות. "היו עשב שדה, ירק דשא, חציר גגות" וגו' האכן כך הוא?

תלמיד: למחנך בודאי יש פירוש לכל מילה.

מחנך: נסו אתם, האם "חתר" זהו אותו עניין של "ויבושו"?

תלמיד: זה בודאי לא. אבל עשב שדה, ירק דשא, חציר גגות, שדפה לפני קמה – זה הכל דבר אחד.

מחנך: לאו דוקא. הנביא נותן כאן כמה דוגמאות של דברים חלשים שבנקל הם נקצרים. א. עשב פראי ודשא מטופח הנתלשים בנקל. ב. תבואה שלא הספיקה להתמלאות ולהיות קמה, מפני שהחום התיש אותה.

כל אלה הם משל לצורות השונות שבהן חולפים עמים מן העולם בזמן שה' חפץ בכליונם. יש עמים המשולים לעשב ויש לדשא, ויש שהם מתחילים כחציר גגות ויש שהם מאריכים ימים כקמה ונדמה כי הנה השיגו את מלוא חפצם, ולבסוף הם הופכים להיות כמו שדפה.

ראו מה הן המילים האדירות האמורות על עתידה של יהודה?

תלמיד: פליטת בית יהודה תכה שרשים חזקים למטה ותתן פרי רב למעלה.

מחנך: כן. יש דברים ששורשם חזק אבל פירותיהם אינם מרובים. כאן מובטח גם על שורש וגם על פרי. ביחס לירושלים נאמרו כאן כמה דברים חזקים ויסודיים מאד. מה הם?

תלמיד אחד: לא יבוא שם חץ.

תלמיד שני: "וגנותי אל העיר הזאת להושיעה" כולל הכל.

מחנך: נכון. אלו מילים שירושלים העיר מתנחמת בהן עד היום הזה, אף כי היו תקופות רבות שלא זכינו שיתקיימו בדור ההוא.